

KAROLINA WILKOŁASKA
Katedra Pedagogiki Rodziny KUL

I SEMINARIUM NAUKOWE
KATEDRY PEDAGOGIKI RODZINY
ORAZ PRACOWNI PEDAGOGIKI PRENATALNEJ
I PROKREACJI
„PSYCHOPEDAGOGICZNE PROBLEMY
WCZESNEGO RODZICIELSTWA”
Lublin, 22 lutego 2013

Dnia 22 lutego 2013 r. na KUL-u odbyło się I Seminarium Naukowe Katedry Pedagogiki Rodziny oraz Pracowni Pedagogiki Prenatalnej i Prokreacji pt. „Psychopedagogiczne problemy wczesnego rodzicielstwa”. Swoje referaty wygłosili: ks. dr hab. Marian Nowak, prof. KUL – dyrektor Instytutu Pedagogiki KUL, dr hab. Dorota Kornas-Biela, prof. KUL – kierownik Katedry Pedagogiki Rodziny KUL, dr Danuta Opozda – pracownik Katedry Pedagogiki Rodziny KUL, oraz doktorantki: mgr Beata Wolska, mgr Aleksandra Grabias, mgr Agnieszka Suchenek i mgr Dagmara Jabłońska.

Wygłoszone referaty tematycznie koncentrowały się wokół zagadnień „wczesnego rodzicielstwa” i wprowadzały w tematykę Ogólnopolskiego Sympozjum Naukowego pt. „Ekologia rodziny w ujęciu profesora Włodzimierza Fijałkowskiego”.

Seminarium otworzyło wystąpienie prof. Doroty Kornas-Bieli. Rozpoczęła je od wyjaśnienia, skąd wziął się pomysł na organizowanie seminariów naukowych oraz czym charakteryzuje się wspomniana forma prezentacji referatów. Prelegentka podkreśliła, że współcześnie konferencje i sympozja stały się bardzo popularną formą przedstawiania wyników badań naukowych, natomiast zapomnianą, choć niezmiernie ciekawą i rozwijającą, zarówno dla referujących, jak i słuchaczy jest forma seminarium naukowego, które w swoim założeniu przybiera postać spotkania dyskusyjnego, skoncentrowanego wokół jednego wąskiego tematu. Dodała, że nie jest to jedyne takie spotkanie, planowane są następne, najbliższe w maju 2013 r.

Uzupełnieniem wstępu prof. Doroty Kornas-Bieli było przemówienie dr Danuty Opozdy. Podkreśliła ona, że forma seminaryjna oznacza kameralne spotkania, na których omawiane są wąskie obszary zagadnień (a nie jak w przypadku konferencji – bardziej rozległe). Dodatkowo, forma taka inicjuje dyskusję, zachęca do spostrzeżeń, uwag oraz wymiany doświadczeń. Dzięki niej refleksja staje się bardziej kompletna, chociaż – jak zauważyła dr Opozda – nigdy skończoną nie będzie ze względu na nieustannie zmieniającą się rzeczywistość społeczną.

Referat dr hab. D. Kornas-Bieli, prof. KUL, pt. „Koncepcja wczesnego rodzicielstwa i ekologii rodziny według Włodzimierza Fijałkowskiego” został podzielony na dwie części, między którymi głos zabrał ks. dr hab. Marian Nowak, prof. KUL. W pierwszej części prelegentka przedstawiła biografię lekarza ginekologa, wybitnego obrońcy życia od poczęcia do naturalnej śmierci – prof. Włodzimierza Fijałkowskiego, który całe życie poświęcił obronie istnienia drugiego człowieka i, niezależnie od ideologii współczesnej mu władzy, przeciwstawiał się aborcji. Prof. Kornas-Biela podkreśliła, że Profesor, pomimo bardzo ciężkich przeżyć (żył w czasach wojny, doświadczył pobytu w więzieniach i obozach koncentracyjnych, był szykanowany, a następnie zwolniony z Akademii Medycznej z powodów ideologicznych), czerpał z tego, co przez innych mogłoby być traktowane jako strata. Doświadczenia te dały mu wskazania na dalsze życie oraz podwaliny pod budowanie koncepcji ekologii rodziny. Streszczając ten referat, można mówić o prof. Fijałkowskim jako o twórcy 12-punktowego scalonego programu ekologii rodziny, prekursorze psychologii prenatalnej, a także autorze modelu polskiej szkoły rodzenia. Dodatkowo Profesor jako pierwszy wprowadził ojca do uczestniczenia przy porodzie; propagował naturalny poród, naturalne karmienie, porody domowe, *rooming-in*, profilaktykę prekoncepcyjną; prowadził kursy naturalnego planowania rodziny; dużo publikował; kształcił całe pokolenia kobiet, rodziców oraz oczyszczał nieekologiczną mentalność i słownictwo w zakresie seksualności człowieka. Wystąpienie prof. Kornas-Bieli było wprowadzeniem do sympozjum na temat życia i dzieła prof. Fijałkowskiego, przybliżyło jego postać. W drugiej części referatu prof. D. Kornas-Biela wyjaśniła pojęcie „wczesne rodzicielstwo” w ujęciu prof. W. Fijałkowskiego. Termin „wczesne” nie dotyczył w tym przypadku wieku rodziców, lecz wieku dziecka. Prelegentka dookreśliła go, mówiąc: „matka młoda młodością swego dziecka”. Cytowała słowa Profesora, że poczęcie dziecka oznacza powstanie rodziny, od tego momentu matka i ojciec nabywają tożsamość rodziców i uzyskują poczucie, że już teraz jest to ich dziecko, o które trzeba się troszczyć. Poza tym okres ciąży staje się pierwszym etapem rodzicielstwa, a dziecko w czasie swego prenatalnego życia jest tym najmłodszym w rodzinie. Prof. Kornas-Biela podkreśliła, że w latach siedemdziesiątych twierdzenie to było rewolucyjne, a w czasach legalnej aborcji wręcz zakazane – było to mówienie przeciwko ustrojowi. Za prof. Fijałkowskim stwierdziła, że dziecko jako istota społeczna wchodzi w dialog wewnątrzrodzinny, jest w systemie, a to powoduje wytworzenie się więzi pomiędzy rodzicami a dzieckiem prenatalnym. Prof. Fijałkowski zwracał uwagę na ekologię rodziny. Kornas-Biela zaakcentowała, że Profesor mówił o rozdarciu współczesnego człowieka, który zaangażowany jest w ekologię środowiska naturalnego (co wynika z jego troski o drugiego człowieka), ale brakuje mu ekologicznego myślenia w sferze płciowej (przyzwolenie na promiskuityzm) i sferze prokreacji (sztuczne ubezpłodnianie, aborcja, eksperymenty na embrionach). Brak ten dotyczy także niszczenia pierwszego środowiska człowieka, jakim jest łono matki, zarówno w aspekcie fizycznym (zachowania antyzdrowotne), jak i psychicznym (kłęska ekologiczna ze względu na klimat życia emocjonalnego). Dodała, że troska o łono to troska o świat, to w łonie zaczyna się życie człowieka i w dużym stopniu już tam jest zaprogramowane. Prelegentka przedstawiła także w skrócie scalony program prokreacji ekologicznej w ujęciu prof. Fijałkowskiego.

Ks. dr. hab. Marian Nowak, prof. KUL, w referacie pt. „Tajemnica życia jako problem pedagogiczny” nawiązał do biografii Włodzimierza Fijałkowskiego. Wspominał o nim jako o proroku naszych czasów, podatnym narzędziu na działanie Ducha Świętego, który budował człowieczeństwo razem z Bogiem. Odnosił się również do formy seminaryjnej jako inicjatywy, która scala środowisko naukowe wokół określonej idei. Stwierdził, że każdy okres życia człowieka to wielka tajemnica. Szczególnie tajemnicze momenty życia ludzkiego to narodziny i śmierć, jako te, które są najbardziej związane z ludzką egzystencją doczesną i wieczną. Dawniej uwaga ludzi skoncentrowana była na śmierci. Współcześnie człowiek oddalił tę myśl, a akcent zaczął się przesuwac na początek życia. Prelegent mówił, że tajemnica życia przekracza zdolności percepcyjne. Istnieje konieczność spojrzenia w kierunku egzystencji, która na każdym etapie zawiera w sobie sens oraz celowość, dlatego we wszelkich rozważaniach pedagogicznych należy wyjść od pytań: „kim jest człowiek?” oraz „jaka jest jego rola?”. Według niego nie należy zasklepiac się w wiedzy przyrodniczej, psychologicznej czy teologicznej, teorie zaś powinny zmierzac do realizmu, a nie tylko akcentowac wymiar doczesny czy biologiczny. Odpowiadając na pytanie „kim jestem?”, powinno się wychodzić poza te nauki. Kontynuując wypowiedź, stwierdził, że różne koncepcje człowieka podkreślają to, co według nich jest jego istotą. Ponieważ rzeczywistość, jaką jest człowiek, jest wielowarstwowa, integralna, złożona i do tej pory w pełni nieodkryta, trudno o pełną prawdę o człowieku, a błędne założenia antropologiczne owocują błędną koncepcją wychowania. Dlatego powinno się dążyć do uniwersalizmu, a nie do skupienia się na jednym wymiarze życia człowieka. Ks. Nowak nazywa to „walką o wymiar jedności i jedności człowieka”. Dodał, że złożoność ludzkiej egzystencji jest wspaniała. Człowiek wciąż doświadcza niedosytu i braku, a także siebie samego w zakresie zmiany (każdego dnia). Zróznicowanie sytuacji, w jakich jednostka się znajduje, nie przekreśla jedności, jaką jest człowiek, ale to właśnie w nich podkreśla się tajemnica życia. Żadna z faz życia człowieka nigdy się nie powtórzy, zaś życie z jednej strony zmienia się, a z drugiej jest ciągle. Prelegent postawił także pytanie: „skąd wziął się błąd zakłamania prawdy o człowieku?”. Udzielił na nie odpowiedzi, argumentując, że pokusa, która dotyczyła świata aniołów, dotyczy też człowieka, gdyż chciałby on po ludzku reformowac świat, być panem dla siebie samego. Ta pokusa podąża wraz z człowiekiem przez wieki historii. Według niego, są to wszelkie sytuacje, gdy pomijany jest wymiar tajemnicy, a człowiek stwierdza, że wszystko wie. Ks. prof. Nowak mówił, że koncepcje z początków XX wieku absolutyzują dzieciństwo z zapomnieniem okresu prenatalnego. Próba związania całości tajemnicy życia i szerzenia określonych ideologii może być niebezpieczna, gdy pomija się niektóre etapy życia człowieka. Życie w łonie matki jest życiem autentycznym, jest stanem doskonałej symbiozy między dzieckiem a matką. Na zakończenie krytycznej analizy poddał artykuł *Dzieciństwo, macierzyństwo, ojcostwo w perspektywie szwedzkiej początku XXI w.* Ukazał infantylnizm ojców i egoistyczne postawy matek oraz postawił pytanie: jak można pomóc rodzicom w dojrzałym wypełnianiu ról rodzicielskich?

Następnym wystąpieniem był referat dr Danuty Opozdy na temat „Zadania wczesnego rodzicielstwa”. D. Opozda, podobnie jak prof. D. Kornas-Biela i ks. dr hab. M. Nowak, zwróciła uwagę, że termin „wczesne rodzicielstwo” rozpatrywany jest

z uwagi na etap życia rodzinnego i podjętych w związku z tym ról rodzicielskich, a nie ze względu na młody wiek rodziców. Zaczęła od rozważań na temat rodzicielstwa, które określiła jako proces całościowy, dynamiczny, rozpoczęty momentem poczęcia dziecka, a obejmujący całe życie, przechodzący przez kolejne etapy ontogenezy, wyrażający się całościowym układem więzi osobowych między dzieckiem a rodzicem oraz charakteryzujący się ciągłością i nieodwracalnością. Prelegentka zaznaczyła, że zadania rodzicielskie można rozumieć w trzech perspektywach. Po pierwsze, gdy w sposób tradycyjny, wąski rozumie się zadania, które są powinnością rodziców wobec dziecka, a które wyznaczają normatywny wzór zachowań. Ta perspektywa nadaje trwałości koncepcjom pąjdocentrycznym oraz sprzyja umacnianiu postaw nadopiekuńczości i nadmiernej koncentracji na dziecku. Drugą perspektywą, współcześnie coraz bardziej wyraźną, jest rozumienie rodzicielstwa jako inwestycji w przyszłość zarówno dziecka, rodzica, jak i społeczeństwa. W tej perspektywie dziecko postrzegane jest jako wartość instrumentalna, a zadania rodzicielskie koncentrują się na tym, aby inwestycja była jak najbardziej udana. Dochodzi do wczesnej i nadmiernej stymulacji dziecka od najmłodszych lat, a wychowanie jest prowadzone do szeregu działań stymulujących rozwój dziecka, aby było ono produktem jak najbardziej wartościowym. Znaczące miejsce zajmuje także kalkulacja, gdzie działania rodzicielskie przelicza się na poniesione koszty i oczekiwane zyski. Dr Opozda dodała, że lista zadań w tej perspektywie jest bardzo czytelna, jest to po prostu lista zysków i strat. W trzeciej perspektywie rodzina to pedagogiczny układ wielokategorialny (wymienione kategorie to rodzina jako: środowisko, grupa, instytucja i wspólnota). Prelegentka wyróżniła też podstawowe konteksty zadań. Pierwszym z nich jest kontekst indywidualny, który dotyczy cech osobowościowych rodzica, predyspozycji charakterologicznych dziecka oraz respektowania prawidłowości dotyczących jego rozwoju. Drugi – sytuacyjny, odnosi się do konkretnej sytuacji danej rodziny, w której dorośli podejmują się ról rodzicielskich, a także do tego, co ją wyznacza oraz czym jest profilowana. Natomiast trzeci – makrokulturowy – jest bardzo szeroki. Według niej, nie należy się od niego odcinać, a wykazać się krytyczną postawą wobec wzorów i modeli kulturowych, które docierają do współczesnej rodziny. Oprócz kontekstów zadań ważne są też ich obszary. Dr Opozda rozpoczęła od relacji małżeńskiej. Wyzwaniem i zadaniem wczesnego rodzicielstwa jest dbałość i umiejętność dopasowania się małżonków do sytuacji bycia rodzicami oraz troska o właściwe relacje partnerskie, regulowane zasadą komplementarności (taka zasada umożliwi respektowanie różnic i podobieństw na płaszczyźnie ontologicznej) a nie równości. Jako drugi obszar wymieniła relację z dzieckiem, tworzenie więzi z nim, czyli zaspokajanie jego potrzeb. Natomiast trzecim obszarem są wszelkie relacje rodzinne. Dziecko wchodzi w system rodzinny, a jego obecność oznacza zmiany w strukturze całej rodziny (w liczbie osób i granicach wewnątrzrodzinnych) oraz destabilizację. Wymaga to wypracowania nowych sposobów współpracy, komunikacji i strategii rozwiązywania problemów przez członków rodziny. Relacje w tym obszarze mają charakter dynamiczny. Zadaniem wczesnego rodzicielstwa jest umiejętność wchodzenia w te relacje. Takie założenie wymaga utrzymania równowagi między stałością a zmianą, chaosem a stabilizacją. Prelegentka dodała, że urodzenie dziecka to pierwszy naturalny kryzys w rodzinie, który jest potrzebny, aby wejść na

wyższy poziom rozwoju. Podsumowaniem referatu było stwierdzenie, że podstawowe konteksty i obszary mogą być początkiem do stworzenia listy konkretnych zadań rodzicielskich.

Po przerwie głos zabrały doktorantki Katedry Pedagogiki Rodziny KUL.

Pierwszy referat pt. „Szanse i zagrożenia wynikające z aktywności fizycznej kobiet w ciąży” wygłosiła mgr Beata Wolska. Omówiła znaczenie aktywności i ogólnej kondycji kobiety w przebiegu ciąży i porodu, zalecane ćwiczenia (ogólnokształtujące i specjalne) dla ciężarnych oraz przeciwwskazania do ich wykonywania. Podsumowaniem wystąpienia było stwierdzenie, że aktywność fizyczna umożliwi rozwiązywanie trudnych zadań, jakie stawia ciąża i poród.

Drugi referat zaprezentowała mgr Aleksandra Grabias. W swoim wystąpieniu, zatytułowanym „Zagrożenia więzi matki z dzieckiem w okresie prenatalnym”, zaakcentowała, że wyjątkowość omawianej więzi polega na jej symbiotycznym i zarazem różnicującym charakterze. Dodała, że istnieje wiele czynników mogących zakłócić spokój dziecka prenatalnego oraz utrudnić budowanie więzi matki z dzieckiem. Do głównych zagrożeń wspomnianej więzi zaliczyła: stres, poronienie we wcześniejszej ciąży, niepomyślną diagnozę prenatalną oraz sztuczną prokreację. Podsumowaniem referatu było stwierdzenie, że dziecko potrzebuje kontaktu z matką dla prawidłowego rozwoju, a negatywnie ukształtowana więź matki z dzieckiem w okresie prenatalnym wpływa niekorzystnie na przebieg ciąży i porodu, a także na relację matka–dziecko po narodzinach.

Trzeci referat dotyczył duchowych aspektów więzi rodziców z dzieckiem prenatalnym, a wygłoszony został przez mgr Agnieszkę Suchenek. Prelegentka stwierdziła, że dziecko prenatalne dla wszystkich członków w rodzinie jest szansą na wzrastanie w człowieczeństwie, rodzi pragnienie doskonałości oraz uczy miłości bezinteresownej. Dodała, że duchową więź z dzieckiem można kształtować już od momentu poczęcia i przyjęcia dziecka. Oczekiwanie na urodzenie dziecka nie powinno być zredukowane do przygotowania się w sposób tylko fizyczny, psychiczny czy intelektualny. Autorka referatu omówiła także zagadnienie duchowego towarzyszenia dziecku w rozwoju prenatalnym. Komunikacja z dzieckiem prenatalnym na płaszczyźnie duchowej dotyczy m.in. takich form, jak: włączanie dziecka w modlitwę osobistą, kontemplacja tajemnicy dziecka poczętego jako obrazu Boga, adorowanie Boga obecnego w dziecku. Ten element duchowy jest równie ważny w pojmowaniu rodzicielstwa, jak aspekt biologiczny czy psychiczny.

Kolejny referat zaprezentowała mgr Dagmara Jabłońska. W wystąpieniu pt. „Narodziny dziecka jako wydarzenie znaczące dla rodziców” stwierdziła, że powołanie rodzicielskie dotyczy zarówno kobiety, jak i mężczyzny i jest ono powołaniem do końca życia, a pojawienie się dziecka zmienia system rodzinny (następuje przejście z fazy preparentalnej do fazy parentalnej) oraz styl życia rodziców. Termin „narodziny” autorka przedstawiła w szerszym znaczeniu. Według niej, dotyczy on nie tylko porodu, ale też przygotowania do poczęcia, samego poczęcia i przebiegu całego okresu prenatalnego w życiu dziecka. Zwróciła także uwagę, że powołanie rodzicielskie nie powinno być utożsamiane tylko z powołaniem kobiety do bycia matką. Równie ważne jest powołanie mężczyzny do bycia ojcem. Zarówno kobieta, jak i mężczyzna uczą się nowych ról przez cały okres prenatalny rozwoju ich dziecka.

Podsumowaniem seminarium było wystąpienie prof. D. Kornas-Bieli, która podziękowała wszystkim osobom referującym, a także zgromadzonym studentom, pracownikom naukowym i innym gościom. Profesor zwróciła również uwagę, że zbyt mała ilość czasu była przeszkodą do rozbudowanej dyskusji, jednak przy organizacji następnych seminariów czas ten zostanie uwzględniony. W imieniu studentów podziękowania wygłosiła dr Ewa Domagała-Zyśk.

MAGDALENA PARZYSZEK
Katedra Pedagogiki Rodziny KUL

OGÓLNOPOLSKIE SYMPOZJUM NAUKOWE
„EKOLOGIA RODZINY W UJĘCIU
PROFESORA WŁODZIMIERZA FIJAŁKOWSKIEGO”
Lublin, 21 marca 2013

Dnia 21 marca 2013 r. odbyło się Ogólnopolskie Sympozjum Naukowe „Ekologia rodziny w ujęciu profesora Włodzimierza Fijałkowskiego” zorganizowane przez Katedrę Pedagogiki Rodziny i Katedrę Historii Teologii Moralnej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Patronat honorowy nad sympozjum objęli: Wojewoda Lubelski – Jolanta Szołno-Koguc; Marszałek Województwa Lubelskiego – Krzysztof Hetman; Prezydent Miasta Lublin – Krzysztof Żuk. Patronat medialny: TVP Lublin, Radio eR, Radio Lublin, Polskie Stowarzyszenie Obrońców Życia Człowieka, Wydawnictwo Archidiecezjalne Gaudium, Wydawnictwo Rubikon, Wydawnictwo Głos dla Życia, Tygodnik Rodzin Katolickich „Źródło”.

Celem sympozjum było uczczenie pamięci wybitnego ginekologa, położnika, obrońcy życia, założyciela pierwszych szkół rodzenia w Polsce, prof. Włodzimierza Fijałkowskiego w 10. rocznicę jego śmierci oraz podjęcie refleksji nad rodziną, zwrócenie uwagi na szeroko pojętą ekologię rodziny od naturalnego planowania poczęć po naturalny poród i naturalne karmienie piersią, twórcze przeżywanie płci, czystość oraz personalistyczno-etyczne inspiracje w medycynie.

Sympozjum zostało podzielone na dwie części. Pierwsza część – pt. „Ekologia prokreacji” – miała miejsce w kampusie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, przy Drodze Męczenników Majdanka 70 w Lublinie. Przewodniczyła jej dr hab. Dorota Kornas-Biel, prof. KUL, kierownik Katedry Pedagogiki Rodziny KUL.